

การพัฒนารูปแบบการให้ความรู้ผ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) เพื่อลดภาวะแทรกซ้อนหลังผ่าตัดในช่องท้องของผู้ป่วยศัลยกรรม

นิรัชรา มณีฉาย พย.บ.

งานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล โรงพยาบาลทุ่งสง

Corresponding author, Email: gleguz16062525@gmail.com

(วันรับบทความ : 30 กันยายน 2568, วันแก้ไขบทความ : 17 พฤศจิกายน 2568, วันตอบรับบทความ : 21 พฤศจิกายน 2568)

บทคัดย่อ

บทนำ: การผ่าตัดในช่องท้อง (Abdominal Surgery) เป็นการรักษาความผิดปกติของอวัยวะภายใน ที่ผู้ป่วยจำเป็นต้องมีความรู้เพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่สามารถป้องกันได้ การให้ข้อมูลผ่านสื่อที่เข้าถึงง่ายและเหมาะสมกับยุคดิจิทัลจึงเป็นสิ่งสำคัญ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) มีศักยภาพในการถ่ายทอดความรู้เรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา

วัตถุประสงค์: 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการให้ความรู้ผ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) สำหรับผู้ป่วยศัลยกรรมที่ได้รับการผ่าตัดในช่องท้อง 2) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความรู้ของผู้ป่วยก่อนและหลังได้รับความรู้ผ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) 3) เพื่อศึกษาผลของการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) ต่ออัตราการเกิดภาวะแทรกซ้อนหลังผ่าตัดในช่องท้อง และ 4) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ป่วยที่ได้รับความรู้ผ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book)

วัสดุและวิธีการศึกษา: การวิจัยใช้รูปแบบวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างคือผู้ป่วยไส้เลื่อนและมะเร็งลำไส้ที่เข้ารับการผ่าตัดแบบไม่ฉุกเฉิน ณ โรงพยาบาลทุ่งสง จำนวน 41 ราย ระหว่างวันที่ 15 มกราคม–31 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบประเมินความรู้ก่อน–หลัง แบบประเมินภาวะแทรกซ้อน และแบบประเมินความพึงพอใจ

ผลการศึกษา: กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 41 ราย เพศชาย 39 ราย เพศหญิง 2 ราย อายุเฉลี่ย 57.78 ปี ส่วนใหญ่การศึกษาระดับประถมศึกษา ไม่มีโรคประจำตัวร้อยละ 58.50 ผ่าตัดไส้เลื่อนแบบไม่ฉุกเฉินร้อยละ 76.61 ทั้งหมดมีความสามารถในการใช้สื่อ ภายหลังการใช้ E-book กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความรู้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ไม่พบภาวะแทรกซ้อนหลังผ่าตัด และกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการให้ความรู้ผ่านหนังสือ อิเล็กทรอนิกส์ในระดับมากถึงมากที่สุด

สรุป: E-book เป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมความรู้ผู้ป่วยผ่าตัดช่องท้อง ช่วยลดความเสี่ยงภาวะแทรกซ้อน และตอบโจทย์การดูแลตนเองทั้งก่อนและหลังผ่าตัดได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ การให้ความรู้ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) ภาวะแทรกซ้อนหลังผ่าตัดในช่องท้อง ผู้ป่วยศัลยกรรม

Development of An Electronic Book (E-book) Learning Model to Reduce Postoperative Complications in Abdominal Surgery Patients

Niratchara Maneechay, B.N.S.

Infection Prevention and Control Unit, Thungsong Hospital

Abstract

Background: Abdominal surgery is performed to treat abnormalities of internal organs. Patients need adequate knowledge to prevent avoidable postoperative complications. Providing information through accessible and digital-based media is therefore essential. Electronic books (E-books) are potential tools for delivering knowledge, enabling patients to learn anytime and anywhere.

Objective: 1. To develop an educational model through an electronic book (E-book) for surgical patients undergoing abdominal surgery. 2. To compare patients' knowledge scores before and after receiving education through the E-book. 3. To examine the effects of using the E-book on the incidence of postoperative complications in abdominal surgery patients. 4. To evaluate the satisfaction of patients who received education through the E-book.

Materials and Methods: This research employed a research and development design. The sample included 41 patients with hernia or colorectal cancer who underwent elective abdominal surgery at Thungsong Hospital between January 15 and May 31, 2025. Research instruments consisted of a pre-post knowledge assessment, a postoperative complication assessment, and a satisfaction questionnaire.

Results: A total of 41 participants were included, comprising 39 males and 2 females, with a mean age of 57.78 years. Most participants had primary-level education, and 58.50% had no underlying diseases. Additionally, 76.61% underwent non-emergency hernia surgery. All participants were able to use the E-book. After using the E-book, knowledge scores significantly increased ($p < .05$), no postoperative complications were observed, and participants reported high to very high satisfaction with the E-book-based education.

Conclusion: The E-book proved to be an effective medium to enhance patient knowledge, reduce the risk of postoperative complications, and support appropriate self-care before and after abdominal surgery.

Keywords: Learning model development, knowledge dissemination, electronic book (E-book), postoperative complications, abdominal surgery patients

บทนำ

การผ่าตัดในช่องท้อง (Abdominal Surgery) เป็นการผ่าตัดเพื่อวินิจฉัยและรักษาความผิดปกติของอวัยวะภายในช่องท้อง เช่น ไส้เลื่อนและมะเร็งลำไส้ ซึ่งพบได้บ่อยในผู้ป่วยศัลยกรรม โดยข้อมูลจากกระทรวงสาธารณสุขระหว่างปี พ.ศ. 2563–2565 พบว่ามีผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัดในประเทศไทยจำนวน 143,153, 150,572 และ 141,600 รายตามลำดับ⁽¹⁾ ขณะที่โรงพยาบาลทุ่งสง ในช่วงปี 2565–2567 พบว่ากลุ่มโรคที่มีการผ่าตัดมากที่สุดคือไส้เลื่อนและมะเร็งลำไส้ รวมจำนวน 817 ราย โดยพบภาวะแทรกซ้อนหลังผ่าตัดร้อยละ 1.46 ภาวะแทรกซ้อนที่พบ ได้แก่ แผลติดเชื้อ ปอดอักเสบ ปอดแฟบ เป็นต้น⁽²⁾

จากการทบทวนวรรณกรรม ภาวะแทรกซ้อนหลังการผ่าตัด เกิดจากผู้ป่วยมักขาดความรู้หรือไม่เข้าใจวิธีการดูแลตนเองอย่างถูกต้องหลังผ่าตัด ทำให้ไม่กล้าเคลื่อนไหว ซึ่งมีผลต่อการฟื้นตัว^(3,4) ซึ่งผลกระทบจากการผ่าตัดและการปฏิบัติตัวไม่ถูกต้องจะทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนภายหลังการผ่าตัดในระบบต่าง ๆ และทฤษฎีการเรียนรู้ระบุว่า หากผู้ป่วยได้รับความรู้ ความเข้าใจ จะสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและดูแลตนเองได้อย่างเหมาะสม^(5,6) ดังนั้นการให้ความรู้ผ่านสื่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) จึงเป็นสื่อที่มีศักยภาพในการถ่ายทอดความรู้ เพราะสามารถบรรจุเนื้อหาได้หลายรูปแบบ ทั้งข้อความ ภาพ อีกทั้งยังสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา^(7,8)

สำหรับโรงพยาบาลทุ่งสง พบปัญหาในการดูแลผู้ป่วยก่อนและหลังผ่าตัดในด้านสื่อการปฏิบัติตน ไม่ได้ประเมินความรู้ผู้ป่วย ขาดแนวทางชัดเจนในการให้ความรู้ ส่งผลให้เกิดภาวะแทรกซ้อนที่ป้องกันได้ จึงทำการวิจัยนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการให้ความรู้ผ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) สำหรับผู้ป่วยศัลยกรรมที่ได้รับการผ่าตัดในช่องท้อง
2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความรู้ของผู้ป่วยก่อนและหลังได้รับความรู้ผ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book)
3. เพื่อศึกษาผลของการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) ต่ออัตราการเกิดภาวะแทรกซ้อนหลังผ่าตัดในช่องท้อง
4. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ป่วยที่ได้รับความรู้ผ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book)

วัสดุและวิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นแบบวิจัยและพัฒนา ศึกษาผู้ป่วยไส้เลื่อนและมะเร็งลำไส้ที่เข้ารับการผ่าตัดแบบไม่ฉุกเฉิน ณ โรงพยาบาลทุ่งสง ระหว่างวันที่ 15 มกราคม–31 พฤษภาคม พ.ศ. 2568

ประชากร เป็นผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาด้วยการผ่าตัดในช่องท้องแบบไม่ฉุกเฉิน ในกลุ่มโรคระบบทางเดินอาหาร ณ โรงพยาบาลทุ่งสง ระหว่างวันที่ 15 มกราคม – 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2568

กลุ่มตัวอย่าง ผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยเป็นมะเร็งลำไส้หรือไส้เลื่อน และเข้ารับการผ่าตัดแบบไม่ฉุกเฉิน คำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*Power ขนาดของผล (effect size, d) = 0.5 ตามเกณฑ์ของ Cohen⁽⁹⁾ ทำให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 34 ราย เพื่อป้องกันปัญหาการขาดหายหรือการถอนตัว จึงเพิ่มร้อยละ 20 รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 41 ราย⁽¹⁰⁾ ได้จากการสุ่มอย่างง่าย ตามเกณฑ์การคัดเข้า คัดออก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 5 ส่วนคือ 1) ข้อมูลทั่วไป 2) แบบประเมินความรู้

ก่อน-หลัง มีค่าความตรงตามเนื้อหา เท่ากับ 0.75-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80 3) เป็นผลลัพธ์การเกิดภาวะแทรกซ้อนหลังผ่าตัด 4) ความคิดเห็นต่อรูปแบบ มีค่าความตรงตามเนื้อหา เท่ากับ 0.85-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88 และ 5) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ E1/E2 เท่ากับ 81/85

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาตามกรอบแนวคิดของ แอดดีโมเดล⁽¹¹⁾ ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นตอนการวิเคราะห์ ผู้วิจัยทบทวนค้นหาปัญหา ประเมินความต้องการ ประชุมปรึกษาหารือ
2. ขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาารูปแบบ (Design and development) นำผลการศึกษาจากขั้นตอน ที่ 1 จัดหมวดหมู่ของเนื้อหา และพัฒนารูปแบบการให้ความรู้ผ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์
3. ขั้นตอนการทดลองใช้ในสถานการณ์จริง (Implementation) นำรูปแบบการให้ความรู้ผ่านหนังสือ อิเล็กทรอนิกส์ ที่พัฒนาจากขั้นตอนที่ 2 ไปใช้

กับผู้ป่วยศัลยกรรมที่ได้รับการรักษาโดยการผ่าตัดในช่องท้อง ในผู้ป่วยไส้เลื่อนและมะเร็งลำไส้ 30 คน

4. ขั้นตอนการประเมินผล (Evaluation) ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลทั้งหมดมีความสมบูรณ์ ครบถ้วน นำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) มาใช้ในกลุ่มตัวอย่างจริง และนำข้อมูลไปวิเคราะห์ลำดับต่อไป

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง ผ่านคณะกรรมการการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โรงพยาบาลทุ่งสง เลขที่ REC-TH095/2568

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และกำหนดนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) สถิติพรรณนา (Descriptive statistic) ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับอธิบายข้อมูลคุณลักษณะทั่วไป คะแนนความรู้ จำนวนของการเกิดภาวะแทรกซ้อน และความพึงพอใจ 2) เปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนความรู้ก่อนและหลังใช้ Pair-t test 3) ทดสอบประสิทธิภาพสื่อ E1/E2

ผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 แสดง จำนวน และร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n = 41)

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	39	95.10
หญิง	2	4.90
ช่วงอายุ (ปี)		
40-50 ปี	9	22.00
51-60 ปี	13	31.70
61-70 ปี	19	46.30
Mean 57.78 S.D. 9.42 Median 59.00 Range = 40-70		

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
สถานภาพ		
โสด หม้าย หย่าร้าง	7	17.10
คู่	34	82.90
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียน	0	0.00
ประถมศึกษา	26	63.40
ระดับการศึกษา (ต่อ)		
มัธยมศึกษาตอนต้น	2	4.87
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	2	4.87
ประกาศนียบัตร/ อนุปริญญา/ ปวส.	2	4.87
ปริญญาตรี	8	19.50
สูงกว่าปริญญาตรี	1	2.43
โรคประจำตัว *		
ไม่มี	24	58.50
มี	17	41.50
ความดันโลหิตสูง (HT)	13	31.70
ไขมันในเลือด	11	26.80
เบาหวาน (DM)	4	9.80
โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง (COPD)	1	2.40
หลอดเลือดสมอง (Stroke)	1	2.40
ชนิดของการผ่าตัด		
ไส้เลื่อนแบบไม่ฉุกเฉิน	31	75.61
มะเร็งลำไส้แบบไม่ฉุกเฉิน	10	24.39
ความสามารถในการใช้สื่อ		
ใช้เป็น	41	100.00
ใช้ไม่เป็น	0	0.00

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 41 ราย เป็นเพศชาย 39 ราย ร้อยละ 95.10 และเพศหญิง 2 ราย ร้อยละ 4.90 ส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 61-70 ปี 19 ราย ร้อยละ 46.30 โดยมีอายุเฉลี่ย 57.78 ปี อายุต่ำสุด 40 ปี และอายุสูงสุด 70 ปี ส่วนใหญ่ มีสถานภาพสมรส คู่ 34 ราย ร้อยละ 82.90 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา ประถมศึกษา

26 ราย ร้อยละ 63.40 ไม่มีโรคประจำตัว 24 ราย ร้อยละ 58.50 และมีโรคประจำตัว 17 ราย ร้อยละ 41.50 โรคประจำตัวที่พบบ่อยที่สุดคือ ความดันโลหิตสูง 13 ราย ร้อยละ 31.70 ส่วนใหญ่ผ่าตัดไส้เลื่อนแบบไม่ฉุกเฉิน 31 ราย ร้อยละ 75.61 และทั้งหมดมีความสามารถในการใช้สื่อ

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความรู้ของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังได้รับความรู้ผ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) (คะแนนความรู้เต็ม 20 คะแนน)

ข้อมูลทั่วไป	คะแนนความรู้จากการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book)								P-value
	ก่อนใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์				หลังใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์				
	(E-book)				(E-book)				
	Mean	S.D.	Median	Range	Mean	S.D.	Median	Range	
กลุ่มตัวอย่าง	14.83	3.39	14.00	9-20	18.82	1.48	20.00	15-20	<0.001*

* แสดงนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ < 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า ภายหลังใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้สูงขึ้นกว่าก่อนดำเนินการจากมีค่า 14.83 เป็นมีค่า 18.82 เมื่อ

เปรียบเทียบทางสถิติพบว่า ภายหลังใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) คะแนนความรู้สูงกว่าก่อนใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 แสดง จำนวน ร้อยละ การเกิดภาวะแทรกซ้อนในช่วง 2 สัปดาห์หลังผ่าตัดในช่องท้องของผู้ป่วย ศัลยกรรม หลังการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book)

การเกิดภาวะแทรกซ้อนใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) *	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เกิดภาวะแทรกซ้อน	41	100.00
เกิดภาวะแทรกซ้อน	0	0.00

* ในกลุ่มตัวอย่าง 1 คน เกิดภาวะแทรกซ้อนได้มากกว่า 1 ชนิด

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่าง สัปดาห์หลังผ่าตัดในช่องท้อง จำนวน 41 ราย คิด
ส่วนใหญ่หลังการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เป็นร้อยละ 100.00
(E-book) ไม่เกิดภาวะแทรกซ้อนในช่วง 2

ตารางที่ 4 แสดง จำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง

ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง (ภาพรวม) 5 = พึงพอใจมากที่สุด 4 = พึงพอใจมาก 3 = พึงพอใจปานกลาง
2 = พึงพอใจน้อย 1 = พึงพอใจน้อยที่สุด

เกณฑ์การตัดสิน ระดับความพึงพอใจ ค่าคะแนนเฉลี่ยมีเกณฑ์ดังนี้

คะแนนค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจ น้อยที่สุด

คะแนนค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจ น้อย

คะแนนค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจ ปานกลาง

คะแนนค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจ มาก

คะแนนค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ระดับความพึงพอใจ มากที่สุด

รายการที่ประเมิน	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับความ พึงพอใจ
1. ด้านข้อมูล/เนื้อหา (รวม)	41	4.46	0.31	มาก
1.1 ภาษาเข้าใจง่าย กระชับ อธิบายข้อมูลได้ชัดเจน	41	4.56	0.50	มากที่สุด
1.2 ข้อมูลเป็นปัจจุบันและถูกต้อง	41	4.44	0.50	มาก
1.3 เนื้อหามีความเหมาะสมต่อการเรียนรู้	41	4.43	0.50	มาก
1.4 ข้อมูลที่นำเสนอครบถ้วนตรงกับความต้องการ	41	4.46	0.59	มาก
1.5 มีความน่าสนใจ	41	4.41	0.49	มาก
2. ด้านการใช้งาน (รวม)	41	4.40	0.44	มาก
2.1 ความรวดเร็วในการเข้าถึงหน้าเว็บเพจ	41	4.39	0.49	มาก
2.2 การใช้งานง่ายและสะดวกในการพกพา	41	4.41	0.49	มาก
3. ด้านรูปแบบ (รวม)	41	4.35	0.39	มาก
3.1 สีและขนาดตัวอักษรตัวอักษร อ่านง่าย ชัดเจน เหมาะสม และถูกต้อง	41	4.21	0.53	มาก
3.2 ภาพ สี และการออกแบบมีความเหมาะสม	41	4.43	0.50	มาก
3.3 การออกแบบหน้าจอมีความเหมาะสม	41	4.39	0.49	มาก
4. การนำประโยชน์ไปใช้ (รวม)	41	4.26	0.44	มาก
4.1 เนื้อหาและข้อมูลสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้	41	4.26	0.44	มาก

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมด้านข้อมูล/เนื้อหา กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจ มาก ค่าเฉลี่ย 4.46 เมื่อแยกรายข้อ ภาษาเข้าใจง่าย กระชับ อธิบายข้อมูลได้ชัดเจน มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.56 ภาพรวมด้านการใช้งาน กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจ มาก ค่าเฉลี่ย 4.40 เมื่อแยกรายข้อ การใช้งานง่ายและสะดวกในการพกพา มีระดับความพึงพอใจ มาก ค่าเฉลี่ย 4.41 ภาพรวมด้านรูปแบบ กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจ มาก ค่าเฉลี่ย 4.35 เมื่อแยกรายข้อ ภาพ สี และการออกแบบมีความเหมาะสม มีระดับความพึงพอใจ มาก ค่าเฉลี่ย 4.43 และภาพรวมด้าน การนำไปใช้ประโยชน์ กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจ มาก ค่าเฉลี่ย 4.26

วิจารณ์

งานวิจัยนี้ เนื่องจากการผ่าตัดในช่องท้อง เป็นหัตถการที่พบบ่อยและมีความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อน เช่น การติดเชื้อแผลผ่าตัด แผลแยก หรือการเกิดพังผืดในช่องท้อง จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การขาดความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด ส่งผลให้ผู้ป่วยปฏิบัติตนไม่ถูกต้องและเพิ่มโอกาสการเกิดภาวะแทรกซ้อน^(3,4) ดังนั้น การให้ความรู้ที่ถูกต้องและเข้าใจง่ายแก่ผู้ป่วยจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการส่งเสริมผลลัพธ์ทางสุขภาพที่ดีขึ้น งานวิจัยนี้อ้างอิงจากแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ ที่ระบุว่า “หากผู้เรียนได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและเหมาะสม จะสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้”^(5,6) ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้กรอบแนวคิด ADDIE Model (Analyze, Design, Develop, Implement, Evaluate)⁽¹¹⁾ เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนา E-

book เพื่อให้กระบวนการจัดทำสื่อเป็นระบบ มีการวิเคราะห์ความต้องการของผู้ป่วย ออกแบบเนื้อหาที่เหมาะสม พัฒนาสื่อที่ใช้งานง่าย ทดลองใช้จริง และประเมินประสิทธิภาพอย่างรอบด้าน

ประสิทธิผลของสื่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) ต่อคะแนนความรู้ก่อนและหลัง ผลการศึกษา พบว่า การให้ความรู้ผ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ส่งผลให้ผู้ป่วยมีคะแนนความรู้หลังการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 แสดงให้เห็นว่าสื่อ E-book มีประสิทธิภาพในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัดในช่องท้อง⁽¹⁴⁾ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nguyen และคณะ (2021) และ Kaur และ Sharma (2020) ผลการศึกษาพบว่าสื่อดิจิทัลสามารถกระตุ้นการเรียนรู้ได้ดี ช่วยลดความวิตกกังวล และส่งเสริมให้ผู้ป่วยปฏิบัติตามคำแนะนำหลังผ่าตัดได้อย่างถูกต้อง

ผลต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนหลังผ่าตัด

ผลการศึกษาพบว่า หลังการใช้สื่อ E-book ไม่พบผู้ป่วยมีภาวะแทรกซ้อนภายใน 2 สัปดาห์หลังผ่าตัด แสดงให้เห็นว่าความรู้ที่ได้รับจาก E-book ช่วยเพิ่มความเข้าใจและความตระหนักในการดูแลตนเอง เช่น การล้างแผล การสังเกตอาการผิดปกติ และการเคลื่อนไหวร่างกายหลังผ่าตัดอย่างเหมาะสม ผู้ป่วยสามารถกลับมาเปิดอ่านซ้ำได้ทุกที่ทุกเวลา ทำให้เกิดการเรียนรู้ซ้ำและการจดจำที่ยั่งยืน ซึ่งส่งผลให้ลดความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อน⁽¹⁵⁾

ความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อสื่อ E-book ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจต่อ E-book โดยรวมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดในทุกด้าน ทั้งด้านเนื้อหา รูปแบบการนำเสนอ และความสะดวกในการใช้งาน และการ

นำไปใช้ประโยชน์ สะท้อนให้เห็นว่าสื่อที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ⁽¹⁶⁾ นอกจากนี้ การมีภาพประกอบคำอธิบายที่ชัดเจน และการออกแบบที่สวยงามยังช่วยให้ผู้ป่วยเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย และสามารถนำไปปฏิบัติจริงในการดูแลตนเองได้อย่างมั่นใจ

สรุป

การให้ความรู้ผ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) และหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) ที่พัฒนาขึ้น ผลลัพธ์ชี้ชัดว่าสามารถเพิ่มความรู้ ลดภาวะแทรกซ้อน และเพิ่มความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง

เอกสารอ้างอิง

1. กระทรวงสาธารณสุข. รายงานสถิติบริการสุขภาพ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563–2565. นนทบุรี: กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ; 2566 [เข้าถึงเมื่อ 15 พฤษภาคม 2568]. เข้าถึงได้จาก <https://hss.moph.go.th/>
2. โรงพยาบาลทุ่งสง. ข้อมูลการผ่าตัดศัลยกรรม ประจำปี พ.ศ. 2565–2567. โรงพยาบาลทุ่งสง; 2568.
3. อรพรรณ หลงเวช, ผ่องศรี ศรีมรกต, สุพร ดนัยคุชฎีกุล, เชิดศักดิ์ ไอรณรัตน์. ผลของโปรแกรมการฟื้นฟูสภาพโดยเร็วต่อความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของผู้ป่วยหลังผ่าตัดระบบทางเดินอาหารแบบเปิดช่องท้อง. วารสารสภาการพยาบาล. 2563;35(2):32-51.
4. สิริอร ข้อยุ่น, วริศรา ภูทวี, อาภา ศรีสร้อย. ผลของการใช้โปรแกรมการฟื้นฟูหลังผ่าตัดร่วมกับเครื่องพยุงเดินหลังผ่าตัดเพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนหลังผ่าตัดในผู้ป่วยหลังผ่าตัดช่องท้อง. ศรีนครินทร์เวชสาร. 2562;34(4):386-92.
5. Phan HP, Ngu BH. Self-efficacy, learning approaches, and academic performance: A path analysis. Educ Psychol. 2021;41(5):580-97. doi:10.1080/01443410.2020.1826402
6. Zimmerman BJ. Becoming a self-regulated learner: An overview. Theory Into Pract. 2020;59(2):135-44. doi:10.1080/00405841.2020.1721405
7. Al-Amin M, Rahman MM, Islam MR. The effectiveness of using e-books in health education: A digital approach to promote knowledge. J Educ Technol Syst. 2022;51(1): 25-42. doi:10.1177/00472395221086123
8. มณีรัตน์ สมจิตต์. การออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ. วารสารเทคโนโลยีทางการศึกษา. 2565;20(3):45-58.

9. Cohen J. Statistical power analysis for the behavioral sciences. 2nd ed. Hillsdale (NJ): Lawrence Erlbaum Associates; 1988.
10. Polit DF, Beck CT. Nursing research: Generating and assessing evidence for nursing practice. 11th ed. Philadelphia (PA): Wolters Kluwer; 2021.
11. Branch RM. Instructional design: The ADDIE approach. New York (NY): Springer; 2009.
12. Nguyen TT, Ngo TM, Tran DH. E-learning and its impact on knowledge and anxiety reduction in surgical patients: a randomized controlled trial. Patient Educ Couns. 2021;104(5):1103-9. doi:10.1016/j.pec.2020.11.012
13. Kaur H, Sharma R. Effectiveness of electronic health education materials on post-operative self-care among surgical patients. Int J Nurs Educ. 2020;12(3):112-7. doi:10.5958/0974-9357.2020.00075.3
14. ศรีสุตา ชูวงศ์, รัตนกร แสงจันทร์. ประสิทธิภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ต่อความรู้และการปฏิบัติตนของผู้ป่วยหลังผ่าตัด. วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ. 2565;16(3):80-91.
15. Pender NJ, Murdaugh CL, Parsons MA. Health promotion in nursing practice. 7th ed. Boston: Pearson; 2015.
16. Author A. Effectiveness of E-book in learning and satisfaction among learners. J Educ Res. 2021;15(2):55-62.